

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ

Η λογοτεχνία δεν κάνει Ιστορία

Ο γνωστός συγγραφέας μιλάει στον «Ε.Τ.» για το νέο του βιβλίο, που ταξιδεύει τους αναγνώστες στη Θεσσαλονίκη του Μεσοπολέμου

ΓΙΟΥΛΙΑ ΤΣΑΚΑΛΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΟΣ

του 1931 ξεκινούν πολλές τερατώδεις που θα γίνουν ζοφερή, γενικευμένη πραγματικότητα μετά: κίνημα του '35, Μάης του '36, δικτατορία Μεταξά, εισβολή Ιταλών και Γερμανοβουλγάρων, αφανισμός των Εβραίων, εμφύλιος.

Γιατί πάλι Θεσσαλονίκη; Υπήρχαν ανεξερεύνητα πεδία που θέλατε να αναδείξετε;

Η Θεσσαλονίκη του 1931 είναι εντελώς διαφορετική από την υπόλοιπη Ελλάδα και προφητικό εργαστήρι των εξελίξεων που θα ακολουθήσουν σε όλη την Ευρώπη. Είναι μια πόλη πολύσπερμη, πολυεθνική, διεκδικούμενη, σπαρασσόμενη. Ταυτόχρονα είναι πλούσια και γλεντζεδική, κοσμοπολίτικη και φτωχή, με 140.000 πρόσφυγες απ' τη Μικρασία. Τα γεγονότα που με μυθιστορηματικό τρόπο αναβιώνουν στο βιβλίο είναι σχεδόν παντελώς άγνωστα, παρότι τόσο βίαια και καθοριστικά για την κατοπινή ιστορία.

Δεν μπορούσαν παρά να συμβούν στη Θεσσαλονίκη, γιατί καμία άλλη πόλη τότε δεν είχε την ίδια κοινωνική δομή και τα συμπυκνωμένα της προβλήματα και καμία δεν ήταν τόσο διεκδικούμενη όσο αυτή.

Πόσο έντονη υπήρξε η εβραϊκή παρουσία στη Θεσσαλονίκη και πόσο έντονο το φαινόμενο του αντισημιτισμού στον Μεσοπόλεμο;

Απ' τον δέκατο έκτο αιώνα η εβραϊκή παρουσία υπήρξε έντονη στη Θεσσαλονίκη - κυρίως Εβραίοι που ήρθαν από την Ισπανία και τη Μεσοευρώπη. Στον Μεσοπόλεμο ο αντισημιτισμός αυξάνεται και όχι μόνο στη Θεσσαλονίκη, αλλά σε όλη την Ευρώπη. Αναδύονται σκληροί εθνικισμοί παντού, με αποτέλεσμα, όταν τα πράγματα δυσκολεύουν, να υπάρξει στρόφηση κατά των ξένων και ιδίως κατά των Εβραίων - φυσικά παίζει μοιραίο ρόλο και η άνοδος των ναζιστών.

Τελικά, υπάρχει μία και μόνη αλήθεια για το εβραϊκό ζήτημα; Και πώς μπορεί να φτάσει κανείς σ' αυτήν χωρίς να επηρεαστεί;

Το εβραϊκό ζήτημα στην Ελλάδα δεν είναι απλό, είναι περίπλοκο και με διάφορες φάσεις στην

“
Το εβραϊκό ζήτημα στην Ελλάδα είναι περίπλοκο

«ΗΛΙΟΣ ΜΕ ΞΙΦΟΛΟΓΧΕΣ»
Εκδόσεις Πατάκη

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΘΟΤΗΤΑ ΕΙΝΑΙ ΑΚΡΟΤΗΤΑ

Πιστεύετε ότι θα είμαστε ποτέ έτοιμοι να αναγκάσουμε το παρελθόν με υπαλιότητα;

Κατ' αρχάς, απαιτείται επιμέλεια, εξουσιαστικό ψάξιμο, στοιχεία, υλικό, διασταύρωση κι όχι προκατάληψη, θετική ή αρνητική. Τα ψέματα που έχουν ειπωθεί είναι μερικές φορές γιγαντιαία. Και η επιπολαιότητα με την οποία υιοθετούνται ακόμα χειρότερα. Έχουν φτιαχτεί στερεότυπα, κλισέ, αποδεκτά από πολλούς - αλλά τα πράγματα είναι πάντα πολύ πιο περίπλοκα, ίσως και πιο αποτρόπαια, και χρειάζονται εγρήγορση, ντοκουμέντα, διάκριση και διαρκής επαλήθευση.

Η πολιτική ορθότητα είναι ένας

αγώνας όγκος παρουσιάζεται που θα αποκαταστήσει αδικίες, θα σταματήσει το ρατσισμό ή είναι μια ασθένεια του δυτικού πολιτισμού που ενδύεται έναν ηθικό μανδύα, με κίνδυνο να παρεκτραπεί εγκαθιδρύοντας έναν νέου τύπου ολοκληρωτισμό;

Η πολιτική ορθότητα δεν είναι ορθότητα, είναι ένα είδος φαιδρίας και επικίνδυνης απολυταρχίας πάνω στη Σκέψη. Ένα ακόμα ιδεολόγημα, μια ακρότητα, συνήθως ηθικολογική με κοντόφθαλμα στερεότυπα. Ευτυχώς υπάρχουν η σάτιρα, η ειρωνεία, η παράλληλη σκέψη, η ευτραπεία, τα πολλαπλά σημεία όρασης, η πρώτοτυπία. Η ελευθερία στο τέλος πάλι θα θριαμβεύσει.

περίπτωση της Ιστορίας. Ούτε ο Εβραϊσμός ήταν κάτι το ενιαίο - στον Μεσοπόλεμο στη Θεσσαλονίκη υπήρξαν οι σιωνιστές, οι μετριοπαθείς-αφομοιωτικοί, οι κομμουνιστές του Μπεν-ντόρια και οι τροτσκιστές-αρχεριομαρξιστές. Υπάρχει επίσης μια λανθασμένη εντύπωση πως οι Ισραηλίτες στην πόλη ήταν πολύ πλούσιοι - η αλήθεια είναι πως πλούσιοι ήταν λίγοι, ένα δέκα τοις εκατό, και οι λοιποί ήταν φτωχοί και ταλαιπωρημένοι άνθρωποι, και εξαιτίας της ευρύτερης οικονομικής και κοινωνικοπολιτικής αναταραχής. Επίσης, λόγω των πυρκαγιών που προηγήθηκαν στην πόλη είχε πολλούς πυροπαθείς άστεγους, πλανώμε-

νους ή που ζούσαν με επιδόματα κ.λπ...

Σε ποιο βαθμό οφείλουν τα βιβλία να συντελούν στη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης;

Η λογοτεχνία δεν κάνει Ιστορία. Δεν φυλάγει καμιά μνήμη. Προσπαθεί να φτιάξει ένα νέο μικροσύμπαν, με αισθητικούς όρους, αυτόνομο, άσχετα αν εμπνέεται από την όποια πραγματικότητα, αφαιρετικά κι ελλειπτικά πάντα. Με βάση, δε, τη λογοτεχνική αφήγηση, που είναι σε μέγα βαθμό αυθαίρετη, μπορεί μετά ο αναγνώστης να συλλογιστεί και πάνω στην όντως Ιστορία, στη Μνήμη. ■